

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ARISTOTELIAN UNIVERSITY OF THESSALONIKI
SCIENTIFIC ANNALS
OF THE DEPARTMENT
OF FORESTRY AND NATURAL ENVIRONMENT

ΣΠΥΡΟΣ ΑΘ. ΝΤΑΦΗΣ
Καθηγητής

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

SPIROS ATH. DAFIS
Professor

MANAGEMENT OF PROTECTED AREAS

ΤΟΜΟΣ ΛΕ/1
VOL. ΛΕ/1

1992

Αριθ. 2
No. 2

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΣΠΥΡΟΣ ΑΘ. ΝΤΑΦΗΣ

Καθηγητής

MANAGEMENT OF PROTECTED AREAS

SPIROS ATH. DAFIS

Professor

Η καταστροφή της φύσης, η εξάντληση των φυσικών πόρων, με την αλόγιστη χρήση τους και η αλλοίωση του φυσικού τοπίου έχει αρχίσει από πολύ νωρίς, σχεδόν από την εποχή που ο άνθρωπος οργανώθηκε σε κοινωνίες και άρχισε να εγκαθίσταται σε οικισμούς, ενώ παράλληλα ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Ήδη στην εποχή της ακμής της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας η καταστροφή των δασών στη λεκάνη της Μεσογείου είχε φθάσει σε τέτοιο βαθμό, που ο Πλίνιος γράφει ότι αν ένα πουλί πετούσε από τη Ρώμη στη Σαραγκόσα, δεν θα έβρισκε στο διάβα του ούτε ένα δένδρο για να σταθεί να ξεποστάσει.

Η δραματική όμως καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος άρχισε με τη βιομηχανική επανάσταση, στα μέσα του 19ου αιώνα, την αστικοποίηση του πληθυσμού και την επέκταση των πόλεων που υπήρχαν, τη γρήγορη δημιουργία νέων οικισμών και βιομηχανικών περιοχών, την επέκταση και δημιουργία νέων συγκοινωνιακών δικτύων (δρόμοι, τραίνα, αυτοκινητόδρομοι κ.λ.π.).

Όλα αυτά επεκτάθηκαν ή ιδρύθηκαν σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα του δάσους και των υδροτόπων (αποψίλωση δασών, αποξήρανση λιμνών και ελών, διεύθυνση ποταμών κ.λ.π.). Πέρα όμως από την άμεση καταστροφή και αλλοίωση του φυσικού τοπίου άρχισε και η ρύπανση του εδάφους, των νερών και του αέρα με τα κάθε είδους απόβλητα και λύματα των αστικών και κυρίως των βιομηχανικών περιοχών και των καυσαερίων των αυτοκινήτων κ.λ.π.

Η ανάπτυξη αυτή έγινε τις περισσότερες φορές και ιδιαίτερα στη χώρα μας χωρίς σχέδιο και χωρίς σχεδόν καμιά πρόβλεψη για τις περιβαλλοντικές επιδράσεις και επιπτώσεις. Όλα κινήθηκαν με βάση το κέρδος, τη μείωση του κόστους παραγωγής και την αύξηση της παραγωγικότητας και κατ'επέκταση της ανταγωνιστικής ικανότητας.

Στην προσπάθεια αυτή κάπου ξεχάστηκε η φύση, το φυσικό περιβάλλον αλλά και ο άνθρωπος, του οποίου η ύπαρξη και επιβίωση συνδέεται άμεσα με την κατάσταση του περιβάλλοντος στο οποίο ζει.

Έτσι δάση καταστράφηκαν, λίμνες και έλη αποξηράνθηκαν, ποτάμια

διευθειήθηκαν, εδάφη διαβρώθηκαν ή μολύνθηκαν, νερό και αέρας ρυπάνθηκαν σε τρόπο που αγαθά, τα οποία θεωρούνται φυσικά και ελεύθερα, να έχουν καταστεί αγαθά σε ανεπάρκεια.

Η προσπάθεια προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος άρχισε επίσης σχεδόν μαζί με την καταστροφή του. Στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη υπήρχαν νόμοι που προστατεύουν τα ιερά άλση και τους ιερούς χώρους. Η προσπάθεια όμως αυτή ήταν από τη φύση της περιορισμένη. Οι πρώτες φωνές για την προστασία της φύσης και την επιστροφή σ' αυτήν υψώθηκαν από τους ρομαντικούς και τους διαφωτιστές του 18ου αιώνα (Jean-Jacque Rousseau, Βολταίρο, Λέσσινγκ κ.λ.π.). Το 19ο αιώνα φωτισμένοι δασολόγοι όπως οι Bor και Parade στη Γαλλία και ο K. Gayer στη Γερμανία έριχναν με αγωνία το σύνθημα της επιστροφής στη φύση (Zurück zur Natur, Imitez la nature). Νομοθετική ρύθμιση όμως άρχισε μόλις στις αρχές του αιώνα μας, οπότε και εμφανίστηκαν και οι πρώτες οργανωμένες ομάδες προστασίας της φύσης. Στη Γαλλία ψηφίστηκε το 1909 ο νόμος προστασίας τοπίων και φυσικών μνημείων, ο οποίος συμπληρώθηκε το 1930. Το 1909 επίσης ψήφισε η σουηδική βουλή νόμο για τα εθνικά πάρκα, φυσικά μνημεία και την προστασία της πανίδας και της χλωρίδας. Ταυτόχρονα ιδρύθηκε η πρώτη εταιρεία προστασίας της φύσης, η οποία ανέλαβε την εκπλήρωση των διατάξεων του παραπάνω νόμου και ήδη το 1910 είχαν ανακηρυχτεί στη Σουηδία 10 εθνικά πάρκα.

Τον ίδιο χρόνο επίσης ψηφίστηκε στη Νορβηγία ο νόμος για την προστασία της φύσης, ο οποίος εξουσιοδότησε τον Βασιλιά της Νορβηγίας να προστατεύει φυσικά φαινόμενα και περιοχές, φυτά και ζώα, να διαφυλάσσει γεωλογικούς και πετρολογικούς σχηματισμούς, εφόσον έχουν επιστημονική ή ιστορική σημασία. Την ίδια περίοδο στην Ολλανδία αγοράστηκαν από δημόσιους οργανισμούς ή ιδιωτικούς συνδέσμους περιοχές ιδιαίτερης σημασίας για προστασία και το 1928 ψηφίστηκε ο νόμος για την προστασία της φύσης. Στην Πολωνία συστάθηκε ειδική επιτροπή στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για την προώθηση της προστασίας τοπίου και μνημείων της φύσης και το 1928 ψηφίστηκε ειδικός νόμος.

Στην Τσαρική Ρωσία συστήθηκαν το 1909 οι πρώτοι σύνδεσμοι προστασίας της φύσης στα πλαίσια επιστημονικών συλλόγων και το 1910 ψηφίστηκε ο πρώτος νόμος προστασίας της φύσης. Μετά την επανάσταση του 1917, εκδόθηκε από τον Λένιν το 1921 διάταγμα που αφο-

ρούσε την προστασία μνημείων της φύσης, κήπων και πάρκων. Στην Πρωσία ψηφίστηκε επίσης νόμος για την προστασία της φύσης το 1906 και στη Γερμανία το 1926. Αλλά και σε άλλες χώρες όπως την Ελβετία, τις Η.Π.Α., Καναδά κ.λ.π. ψηφίστηκαν ειδικοί νόμοι προστασίας της φύσης και ιδρύθηκαν εθνικά πάρκα ή ανακηρύχθηκαν προστατευόμενες περιοχές.

Σήμερα, που η καταστροφή της φύσης έχει πάρει δραματικές διαστάσεις, δεν υπάρχει πουθενά κυβέρνηση ή πολιτικό κόμμα που να μην περιλαμβάνουν στα προγράμματά τους μέτρα για την προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος.

Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας να διασωθεί, έστω και την τελευταία στιγμή, ό,τι είναι δυνατό ακόμα από τη φύση και το φυσικό περιβάλλον, εντάσσονται και η ίδρυση εθνικών πάρκων και η ανακήρυξη προστατευόμενων περιοχών. Στη χώρα μας ψηφίστηκε μόλις το 1986 νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος και έχουν ανακηρυχτεί αρκετές περιοχές ως εθνικά πάρκα ή προστατευόμενες περιοχές (κυρίως υγροβιότοποι). Όλα αυτά όμως μόνο στα χαρτιά.

Για την ανακήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενης ή για την ίδρυση ενός εθνικού πάρκου πρέπει να παίρνουμε υπόψη ορισμένα κριτήρια και να τοποθετείται ένας συγκεκριμένος σκοπός ίδρυσης ή ανακήρυξής τους, γιατί η οργάνωση και διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής εξαρτάται σημαντικά και από τον σκοπό που καλείται να εξυπηρετήσει.

Τα κριτήρια αυτά και οι σκοποί μπορούν να ταξινομηθούν στις παρακάτω πέντε κατηγορίες:

α) Επιστημονικοί και ερευνητικοί σκοποί:

Στην περίπτωση αυτή προέχει η ανάπτυξη της οικολογικής έρευνας, η μετάβαση από τις περιγραφικές στις πειραματικές, φυσιολογικές έρευνες, κάτω από συνθήκες υπαίθρου, ανάλυση οικοσυστημάτων και των φυσικών διαδικασιών και νομοτελειών που τα διέπουν. Εδώ επιτρέπεται η διατάραξη των οικοσυστημάτων μόνο για ερευνητικούς σκοπούς με την προϋπόθεση βέβαια ότι οι προστατευόμενες επιφάνειες είναι κατάλληλες για επιστημονική έρευνα.

β) Πολιτιστικοί ή ηθικοί σκοποί:

Εδώ πρόκειται για την προστασία ειδών ή πληθυσμών φυτών και ζώων, των οποίων η σημασία ξεπερνάει τα εθνικά όρια, όπως π.χ. η προστασία αποδημητικών πουλιών στους υγροβιότοπους κ.λ.π.

γ) *Εκπαιδευτικοί και μορφωτικοί σκοποί:*

Έχει αποδειχτεί ότι ο καλύτερος τρόπος προστασίας του περιβάλλοντος και της φύσης είναι η κατάλληλη εκπαίδευση και περιβαλλοντική αγωγή του πληθυσμού. Οι προστατευόμενες εκτάσεις που καλούνται να εξυπηρετήσουν τους παραπάνω σκοπούς πρέπει να βρίσκονται κατά το δυνατό κοντά σε αστικά κέντρα και να αποτελούν αντικείμενο υπαίθριας διδασκαλίας και περιβαλλοντικής αγωγής των μαθητών και του πληθυσμού γενικότερα.

δ) *Οικονομικοί σκοποί:*

Οι οικονομικοί σκοποί εκπληρώνονται έμμεσα με την επιστημονική έρευνα, η οποία επιτρέπει την ορθολογικότερη οργάνωση της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. Πέρα απ' αυτά μπορούν να εξυπηρετηθούν και άμεσοι οικονομικοί σκοποί, όπως η διατήρηση τράπεζας γονιδίων, η συλλογή σπόρων από πολύτιμα δασοπονικά είδη ή η σταθεροποίηση της οικολογικής ισορροπίας του τοπίου (υδατική οικονομία, μικροκλίμα, διάβρωση εδάφους κ.λ.π.).

ε) *Ψυχαγωγικοί σκοποί:*

Οι ψυχαγωγικοί σκοποί σε συνδυασμό με την απασχόληση στον ελεύθερο χρόνο έρχονται πολλές φορές σε σύγκρουση με τους άλλους σκοπούς. Μόνο εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές μπορούν να εκπληρώσουν τους σκοπούς αυτούς, όπως π.χ. η παρατήρηση πουλιών, ζώων, φυτών κ.λ.π. και πάντοτε με περιορισμούς που καθορίζονται με σαφήνεια ανάλογα με την ευστάθεια ή όχι των οικοσυστημάτων.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Η διαχείριση ή καλύτερα ο χειρισμός των προστατευόμενων περιοχών εξαρτάται βασικά από τη σύνθεση των οικοσυστημάτων και από τον σκοπό ή τους σκοπούς που καλείται να εκπληρώσει μια συγκεκριμένη περιοχή.

Ανεξάρτητα όμως από τον σκοπό ή τους σκοπούς στη διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής πρέπει να τηρούνται οι παρακάτω γενικές αρχές:

1) Για μια αποτελεσματική προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος απαιτείται βαθιά γνώση των τοπικών οικολογικών και κοινωνικών συνθηκών, οι οποίες αποκτώνται ύστερα από συστηματική έρευνα και συ-

νεργασία ειδικών από περισσότερους φυσιογνωστικούς και κοινωνικο-οικονομικούς κλάδους. Για να προστατεύσουμε μια περιοχή πρέπει πρώτα να τη γνωρίσουμε. Να έχουμε μια πλήρη περιγραφή και εκτίμηση της κατάστασης των οικοσυστημάτων που τη συνθέτουν, καθώς και των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών της περιοχής.

- 2) Προστασία και χρήση (εκμετάλλευση) της φύσης πρέπει να θεωρούνται σαν ένα ενιαίο σύνολο. Δεν νοείται προστασία της φύσης χωρίς χρήση, γιατί τότε δεν έχει νόημα η προστασία της. Η φύση δεν μπορεί να προστατευτεί, αν δεν ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες. Εδώ όμως ισχύει και το αντίθετο. Η φύση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο διηνεκές για την κάλυψη ανθρώπινων-κοινωνικο-οικονομικών αναγκών, αν δεν προστατευτεί. Δεν μπορούμε να προστατεύσουμε το έδαφος, αν δεν το χρησιμοποιήσουμε, αλλά και δεν μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε επ' άπειρο, αν δεν το προστατεύσουμε. Το ίδιο ισχύει για τα δάση, τις λίμνες και γενικά για όλους τους ανανεώσιμους φυσικούς πόρους.
- 3) Τοπικά και ιδιωτικά ενδιαφέροντα και συμφέροντα πρέπει να υποτάσσονται στα ενδιαφέροντα και συμφέροντα του γενικότερου κοινωνικού συνόλου. Όλα τα φυσικά και κοινωνικά φαινόμενα και διαδικασίες απαιτούν σύνθετες λύσεις. Προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος αποτελούν κοινωνικά φαινόμενα και μπορούν να επιλυθούν μόνο με τη συναίνεση του κοινωνικού συνόλου. Οι δραστηριότητες μεμονωμένων ατόμων ή κοινωνικών ομάδων (συλλόγων προστασίας φύσης κ.λ.π.) μπορούν να αποδώσουν μόνον, όταν ενταχτούν στη συνολική προσπάθεια του κοινωνικού συνόλου. Βοηθούν οπωσδήποτε και πρέπει να τους βλέπουμε σαν πολύτιμους αρωγούς, αλλά από μόνοι τους δεν μπορούν να λύσουν τα σύνθετα προβλήματα προστασίας της φύσης και του περιβάλλοντος.
- 4) Τα ενδιαφέροντα και συμφέροντα του παρόντος πρέπει να υποτάσσονται σε εκείνα του μέλλοντος. Κατά τη χρήση της φύσης και των φυσικών πόρων πρέπει να αναζητούνται διαχρονικές μέθοδοι μακροχρόνιας επίδρασης που να επιτρέπουν την αειφορία της χρήσης. Κάθε γενιά έχει υποχρέωση να αφήνει στην επόμενη το περιβάλλον σε καλύτερη κατάσταση από εκείνη που το παρέλαβε.
- 5) Η προστασία της φύσης δεν πρέπει να περιορίζεται στη διαπίστωση των ζημιών ή της αλλοίωσης που έχει υποστεί και στην προσπάθεια παρεμπόδισης παραπέρα καταστροφών και αλλοίωσης ή στην αποκατάσταση των ζημιών και την ανόρθωση των υποβαθμισμένων οικοσυστημά-

των. Θα πρέπει χρησιμοποιώντας τους νόμους της φύσης και τους νόμους που έχει θεσπίσει η ανθρώπινη κοινωνία να προλαβαίνει καταστροφές και αλλοιώσεις. Η προστασία της φύσης δεν πρέπει να αντιστρατεύεται την πρόοδο, αλλά να χρησιμοποιεί τις τεχνικές γνώσεις. Όπως έλεγε ο Frey-Wiessling: "Δεν ζητάμε την προστασία της φύσης ενάντια στην τεχνική και στην πρόοδο, αλλά με τη βοήθεια της τεχνικής και της πρόοδου".

Οι παραπάνω αρχές χρησιμεύουν σαν κατευθυντήριες σκέψεις για τη διαχείριση κάθε προστατευόμενης επιφάνειας, αλλά βρίσκουν εφαρμογή και στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Ιδιαίτερα η δεύτερη αρχή δηλαδή του ενιαίου της χρήσης και προστασίας πρέπει να εφαρμόζεται "στη χρήση και προστασία του εδάφους", "στη χρήση και προστασία των δασών και υγροτόπων" και "στη χρήση και προστασία των υδατικών πόρων".

Πέρα από την τήρηση των παραπάνω αρχών απαιτείται για μία ορθολογική οργάνωση της διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής, η σωστή περιγραφή της και μια σαφής τοποθέτηση του σκοπού.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΟΠΟ

Μέσα στα πλαίσια της ιδιορρυθμίας κάθε προστατευόμενης περιοχής, τα οποία καθορίζονται από τις οικολογικές και κοινωνικές συνθήκες, βασικό ρόλο τόσο στην εκλογή, όσο και στη διαχείριση παίζει ο σκοπός ανακήρυξης μιας περιοχής ως προστατευόμενης.

1. Προστατευόμενες περιοχές που εξυπηρετούν κυρίως επιστημονικούς ερευνητικούς σκοπούς

Στην περίπτωση που προέχουν οι επιστημονικοί και ερευνητικοί σκοποί η περιοχή τίθεται κάτω από απόλυτη προστασία και ανακηρύσσεται σε εθνικό πάρκο (δρυμό). Είναι αυτονόητο ότι για να ανακηρυχθεί μία περιοχή ως εθνικό πάρκο πρέπει να παρουσιάζει ιδιαίτερο επιστημονικό και ερευνητικό ενδιαφέρον, να βρίσκεται μακριά από κατοικημένες περιοχές και να είναι απαλλαγμένη, κατά το δυνατόν, από οποιεσδήποτε δουλείες (βοσκής, ξύλευσης, κ.λ.π.). Οι έρευνες που μπορούν να γίνουν στα εθνικά πάρκα είναι γεωλογικές, πετρογραφικές, βοτανικές, ζωολογικές, εδαφολογικές, αλλά κυρίως φυτοκοινωνιολογικές-οικολογικές (ανάλυση οι-

κοσυστημάτων, ροή ενέργειας και θρεπτικών στοιχείων), διαδοχής οικοσυστημάτων, υδατικής οικονομίας, δασοκομικές έρευνες (ανάλυση και εξέλιξη δομής, συνθήκες φυσικής αναγέννησης κ.λ.π.).

Η έρευνα στα εθνικά πάρκα είναι πάντοτε ελεγχόμενη και υπόκειται σε περιορισμούς. Γι' αυτό πρέπει να υπάρχει μια επιστημονική επιτροπή, η οποία θα εξετάζει και θα εγκρίνει τις αιτήσεις για έρευνα και θα βάζει επίσης τους όρους και τους τυχόν περιορισμούς κάτω από τους οποίους θα διεξαχθεί η έρευνα. Η διοίκηση, επιτήρηση και η εν γένει διαχείριση του εθνικού πάρκου ενασκειάται από ειδικό Δασαρχείο πλαισιωμένο και με επιστήμονες άλλων κλάδων (βιολόγους).

Επειδή τα εθνικά πάρκα που προορίζονται για επιστημονικούς και ερευνητικούς σκοπούς, βρίσκονται -πρέπει να βρίσκονται- σε απομακρυσμένες περιοχές, πρέπει να υπάρχει ένας ξενώνας, ο οποίος να διαθέτει και ορισμένα στοιχειώδη εργαστήρια για αναλύσεις εδάφους κ.λ.π. Είναι αυτονόητο ότι τέτοιου είδους προστατευόμενες περιοχές δεν προσφέρονται για τουριστική ανάπτυξη. Η επίσκεψη γίνεται πάντοτε με ειδική άδεια. Η προστασία εδώ είναι απόλυτη και απαγορεύεται κάθε ανθρώπινη επέμβαση. Ακόμα και μετά από μια καταστροφή (πυρκαγιά, χιονορριψιά κ.λ.π.) η εξέλιξη αφήνεται στη φύση.

2. Προστατευόμενες περιοχές που εξυπηρετούν εκπαιδευτικούς και μορφωτικούς σκοπούς

Οι προστατευόμενες περιοχές πρέπει να βρίσκονται κατά το δυνατό κοντά στα αστικά κέντρα, ώστε να είναι εύκολη η πρόσβασή τους. Προσφέρονται για υπαίθρια διδασκαλία και εμπέδωση γνώσεων των φυσιογνωστικών μαθημάτων στους μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου ή Λυκείου, καθώς και σ' όσους ενδιαφέρονται για τις φυσιογνωστικές επιστήμες (γεωλογία, πετρογραφία, βοτανική, ζωολογία, οικολογία).

Στις περιοχές αυτές επιτρέπονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες που αφορούν την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων (εκμετάλλευση δασών), αλλά μόνο κάτω από ορισμένους περιορισμούς. Απαγορεύονται π.χ. οι αποψιλωτικές υλοτομίες, η χρήση μηχανημάτων στη συγκομιδή του ξύλου, η αλλαγή των δασοπονικών ειδών, καθώς και οποιαδήποτε αλλοίωση του τοπίου. Απαγορεύεται επίσης 1) η διάνοιξη δρόμων με προωθητικά μηχανήματα (μπουλντόζες), αντί αυτών χρησιμοποιούνται σκαπικά μηχανήματα. Απαγορεύεται επίσης η χρήση ωστικών, εκρηκτικών υλών. Στους εκβραχισμούς χρησιμοποιούνται ρηκτικές εκρηκτικές ύλες.

Χαράσσονται μονοπάτια ειδικών χρήσεων (μορφωτικά) και σημαίνονται κατάλληλα (βοτανικά, γεωλογικά, πετρογραφικά, ορνιθολογικά κ.λ.π. μονοπάτια). Σε κατάλληλες θέσεις κατασκευάζονται παρατηρητήρια για ορνιθολογικές και ζωολογικές παρατηρήσεις. 2) Η κίνηση οχημάτων επιτρέπεται υπό έλεγχο πάντα, μέχρι σε ορισμένες θέσεις. Η κίνηση των επισκεπτών πρέπει να γίνεται με τα πόδια (πεζή). Η διαχείριση, επισκόπηση κ.λ.π. της προστατευόμενης περιοχής ανατίθεται σε ειδικό δασαρχείο ή σε ειδικό τμήμα του νομοδασαρχείου.

3. Προστατευόμενες περιοχές για πολιτιστικούς ή ηθικούς σκοπούς

Οι περιοχές αυτές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

1) Σε εκείνες στις οποίες προέχουν οι πολιτιστικοί σκοποί, όπως π.χ. η διατήρηση του τοπίου γύρω από αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνηστήρια, ιστορικές θέσεις κ.λ.π.

2) Σε περιοχές οι οποίες προστατεύονται για τη διατήρηση και διάσωση ορισμένων ειδών φυτών ή ζώων και κυρίως για την προστασία των αποδημητικών πουλιών στους υγροβιότοπους. Κι εδώ προέχει η "ηθική" υποχρέωση απέναντι του γενικότερου συνόλου.

Στην πρώτη περίπτωση απαγορεύεται η αλλοίωση του τοπίου και η εισαγωγή ξένων προς το τοπίο ειδών, πράγμα που δυστυχώς γίνεται κατά κόρον στους περισσότερους αρχαιολογικούς μας χώρους. Στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει ένας πυρήνας απόλυτης προστασίας και μιά ρυθμιστική ζώνη, στην οποία επιτρέπονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες αλλά κάτω από ορισμένους περιορισμούς και ρυθμίσεις. Π.χ. η συγκομιδή του ξύλου δεν επιτρέπεται κατά τη διάρκεια φωλιάσματος των πουλιών, επιβάλλονται περιορισμοί στη χρήση χημικών ουσιών στις γεωργικές καλλιέργειες κ.λ.π.

4. Προστατευόμενες περιοχές για οικονομικούς σκοπούς

Οι περιοχές αυτές προστατεύονται κυρίως για τη διαφύλαξη γενετικού υλικού, όπως για παράδειγμα σπάνιων ειδών, ποικιλιών ή φυλών, καθώς και η διάκριση οποροπαραγωγών συστάδων ορισμένων πολύτιμων ειδών. Η διαχείριση των περιοχών αυτών γίνεται με τρόπο που να αποτρέπει την εξαφάνιση των σπάνιων ειδών ή τη γενετική αλλοίωση των πολύτιμων οποροπαραγωγών συστάδων με εισαγωγή ακατάλληλων φυλών ή ποικιλιών του ίδιου είδους (γενετική ρύπανση).

5. Προστατευόμενες περιοχές για ψυχαγωγικούς σκοπούς

Αυτές αφορούν κυρίως περιαστικά δάση ή δάση που βρίσκονται κοντά σε τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές και στις οποίες προέχει η αισθητική ψυχαγωγική επίδραση.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανακήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενης με σκοπό κυρίως την ψυχαγωγία των κατοίκων (αισθητικά-ψυχαγωγικά δάση) είναι η μεγάλη έκταση της περιοχής. Έτσι εξασφαλίζεται η κατανομή των επισκεπτών σε ευρύτερο χώρο και αποτρέπονται ή μετριάζονται οι δυσμενείς συνέπειες από τις αρνητικές επιδράσεις των επισκεπτών. Στην όλη διαχείριση της περιοχής πρέπει να προβλεφτεί η σωστή διάνοξη με δρόμους και μονοπάτια, η κατασκευή χώρων παρκαρίσματος, θέας, πρόχειρου γεύματος (Pick-nick), αθλοπεδίων, κατασκηνώσεων (camping) κ.λ.π.

Πρέπει να υπάρχει σύστημα ελέγχου κυκλοφορίας των οχημάτων, η οποία επιτρέπεται σε ορισμένους μόνο δρόμους και μέχρι ορισμένες θέσεις (parking), ενώ οι υπόλοιποι δρόμοι που εξυπηρετούν την επιτήρηση και πυρόσβεση πρέπει να κλείνονται με μπαριέρες. Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να υπάρχει ειδική υπηρεσία επιτήρησης, ελέγχου και καθαριότητας των χώρων. Η διαχείριση των δασών αυτών γίνεται κανονικά με περιορισμούς σε ό,τι αφορά τις αποψιλωτικές υλοτομίες, τη χρήση βαρειών μηχανημάτων στη συγκομιδή του ξύλου και την αλλοίωση του φυσικού τοπίου. Τελειώνοντας θέλω να τονίσω ότι κάθε προστατευόμενη περιοχή αποτελεί κάτι το μοναδικό και ανεπανάληπτο τόσο από πλευράς οικολογικών συνθηκών, όσο και από πλευρά κοινωνικών συνθηκών και απαιτήσεων.

Γι' αυτό δεν υπάρχουν καλούπια που να καθορίζουν γενικά τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Η διαχείριση και τα μέτρα που παίρνονται κάθε φορά πρέπει να προσαρμόζονται στις τοπικές οικολογικές και κοινωνικές συνθήκες και να ανταποκρίνονται στο σκοπό ή τους σκοπούς προστασίας της περιοχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bauer, L., Weinitzschke, H., 1967. Landschaftspflege und Naturschutz. Jena.
 Buchwald, K. und W. Engelhardt, 1969. Handbuch für Landschaftspflege und Naturschutz. München.
 Hentschl, P., 1980. Leitfaden für die Naturschutzarbeit, Agrar Verl. Markkleeberg.

Leibundgut, H., 1984. Der Wald in der Kulturlandschaft Haupt Verl. Bern, Stuttgart.

Ντάφης, Σπ., 1986. Δασική Οικολογία. Γιακούδης, Γιαπούλης, Θεσσαλονίκη.

Weinitschke, H., 1987. Naturschutz und Landnutzung. Fischer Verl. Jena.